

ETHNO-LORE XLI.

A KORTÁRS ETNOLÓGIATÖRTÉNET-ÍRÁS DILEMMÁI

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE

NÉPI KULTÚRA – NÉPI TÁRSADALOM címmel

Főszerkesztő:

ORTUTAY GYULA (I–XII. kötet)

BODROGI TIBOR (XIII–XIV. kötet)

PALÁDI-KOVÁCS ATTILA (XV–XXI. kötet)

ETHNO-LORE címmel

Főszerkesztő: HOPPÁL MIHÁLY

XXII. kötet – 2005. Szerkesztő: Vargyas Gábor

A szerkesztő munkatársa: Berta Péter

XXIII. kötet – 2006. Szerkesztő: Vargyas Gábor

A szerkesztő munkatársa: Berta Péter

XXIV. kötet – 2007. Szerkesztő: Vargyas Gábor – Berta Péter

XXV. kötet – 2008. Szerkesztő: Vargyas Gábor – Berta Péter

XXVI. kötet – 2009. Szerkesztő: Berta Péter

Főszerkesztő: BALOGH BALÁZS

XXVII. – 2010. Szerkesztő: Berta Péter

XXVIII. – 2011. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

XXIX. – 2012. Szerkesztő: Bági Anikó – Sárkány Mihály

A szerkesztő munkatársa: Vargha Katalin

(Kiadja az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont)

XXX. – 2013. Szerkesztő: Berta Péter – Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán – Szemerkenyi Ágnes

XXXI. – 2014. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

XXXII. – 2015. Szerkesztő: Fülemile Ágnes – Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

XXXIII. – 2016. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Mészáros Csaba – Vargyas Gábor

XXXIV. – 2017. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Mészáros Csaba – Vargyas Gábor

XXXV. – 2018. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Landgraf Ildikó

XXXVI. – 2019. Szerkesztő: Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Borbély Sándor – Ispán Ágota Lídia

XXXVII. – 2020. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Fülemile Ágnes – Ament-Kovács Bence

XXXVIII. – 2021. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Babai Dániel

XXXIX. – 2022. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Landgraf Ildikó

XL. – 2023. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Turai Tünde

XLI. – 2024. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Mészáros Csaba

ETHNO-LORE

A HUN-REN BÖLCÉSZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE

XLI.

FŐSZERKESZTŐ
BALOGH BALÁZS

SZERKESZTŐK
ISPÁN ÁGOTA LÍDIA – MAGYAR ZOLTÁN

VENDÉGSZERKESZTŐ
MÉSZÁROS CSABA

BUDAPEST, 2024

Megjelent a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával

ISSN 1787-9396

<https://doi.org/10.58449/EL.2024.00>

Kiadja a HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet
1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
<https://nti.abtk.hu>

Első magyar nyelvű kiadás: 2024

© HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

A kiadásért felelős: A HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont főigazgatója

Borítófotó: Jabim legények az Új-Guineai Társaság szolgálatában Német Új-Guineában. Fénykép:
Bíró Lajos, 1901. Néprajzi Múzeum Fényképgyűjteménye, 15309

Hátsó borító: Életkép Xinjiangból. Fénykép: Sárközi Ildikó Gyöngyvér, 2007

Borító sorozatterv-koncepció: Kaszta Móni
Borítóterv: Szilágyi Levente

Fordítás: Cselényi Zsuzsa
Tördelés: Fancsek Krisztina

Nyomdai munkálatok:
Prime Rate Kft.
Felelős vezető: Dr. Tomcsányi Péter

Budapest, 2024
Printed in Hungary

TARTALOMJEGYZÉK

MÉSZÁROS Csaba		
Identitás és alteritás. Az etnológiatörténet-írás dilemmái	7	
TEREPMUNKÁK OROSZORSZÁGBAN		
RUTTKAY-MIKLIÁN Eszter – GULYÁS Zoltán		
Változó tervek, változó viszonyok, változó eredmények.		
Reguly Antal a terepen	31	
NAGY Zoltán		
„Ez azonban több itt mint pusztai ital”. A vodka és a nyugat-szibériai őslakosok a 19. század végi magyar forrásokban	57	
SÁNTHA István – SOMFAI KARA Dávid		
Mészáros Gyula nyomában Baskurtföldön	83	
MÉSZÁROS Csaba		
Rokonság és azonosság. A magyar etnológia és az ázsiai terepmunkák	129	
EVOLUCIONIZMUS ÉS KULTURÁLIS KONTAKTUSOK		
SZ. KRISTÓF Ildikó		
Az antropológia végei és kezdetei Magyarországon a hosszú 19. században: Almási Balogh Pál (1794–1867), Hunfalvy János (1820–1888) és az elődök	159	
VARGYAS Gábor		
Bíró Lajos és Kamunszanga, az első keresztény pápua Német Új-Guineában. Szolga, asszisztens vagy barát?	177	
BORSOS Balázs		
19. századi osztrák és magyar utazók Kelet-Afrikában. Kutatástörténeti összefoglalók, különös tekintettel a kevésbé ismert utazókra	231	
EURÓPÁN KÍVÜLI ANTROPOLÓGIÁK		
SÁRKÖZI Ildikó Gyöngyvér		
Rejtett párbeszéd. Az antropológia történetéről, a bennszülött kutatókról és a terepmunkáról Kínában	249	
SZILÁGYI Zsolt		
Nézzük meg a nomádokat! A mongol néprajzkutatás történetének rövid áttekintése	293	
A KUTATÓINTÉZET MUNKATÁRSAI ÁLTAL ÍRT VAGY SZERKESZTETT, 2023-BAN MEGJELENT KÖNYVEK		325
SZERZŐK		338

CONTENTS

Csaba MÉSZÁROS	
Identity and alterity. The dilemmas of writing ethnological history	7
FIELDWORK IN RUSSIA	
Eszter RUTTKAY-MIKLIÁN – Zoltán GULYÁS	
Changing plans, changing conditions, changing results. Antal Reguly in the field	31
Zoltán NAGY	
“But it’s more than just a drink here.” Vodka and the natives of Western Siberia in late nineteenth century Hungarian sources	57
István SÁNTHA – Dávid SOMFAI KARA	
In the footsteps of Gyula Mészáros in Bashkortostan/Bashkiria	83
EVOLUTIONISM AND CULTURAL CONTACTS	
Csaba MÉSZÁROS	
Kinship and identity. Hungarian ethnology and fieldwork in Asia	129
Ildikó Sz. KRISTÓF	
The ends and beginnings of anthropology in Hungary in the long nineteenth century: Pál Almási Balogh (1794–1867), János Hunfalvy (1820–1888), and their predecessors	159
Gábor VARGYAS	
Lajos Bíró and Kamunsanga, the first Christian Papuan in German New Guinea: Servant, Helper, or Friend?	177
Balázs BORSOS	
Nineteenth century Austrian and Hungarian travelers in East Africa. Summaries of research history, with particular attention to lesser-known travelers	231
ANTHROPOLOGIES OUTSIDE EUROPE	
Ildikó Gyöngyvér SÁRKÖZI	
Hidden dialogues. On the history of anthropology, indigenous researchers, and fieldwork in China	249
Zsolt SZILÁGYI	
Let’s look at the nomads! A brief overview of the history of Mongolian ethnographic research	293
BOOKS PUBLISHED IN 2023 THAT WERE WRITTEN OR EDITED BY RESEARCHERS OF THE INSTITUTE OF ETHNOLOGY	
	325
AUTHORS	338